

NATUURHISTORISCH MAANDBLAD

Orgaan van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg.

Hoofdredactie: G. H. Waage, Prof. Pieter Willemsstraat 41, Maastricht, Telefoon 3605. **Mederedacteuren:** Jos. Cremers, Canne-België. Dr. H. Schmitz S. J., Ignatius College, Valkenburg (L.), Telef. 35. R. Geurts, Echt. **Penningmeester:** ir. P. Marres, Villa „Rozenhof“, St. Pieter-Maastricht, Postgiro 125366 ten name v. h. Nat. hist. Gen., Maastricht. **Drukkerij** v.h. Cl. Goffin, Nieuwstraat 9, Tel. 2121.

Verschijnt Vrijdags voor de Maand. Vergad. van het Natuurhistorisch Genootschap (op den eersten Woensdag der maand) en wordt aan de Leden van het **Natuurhistorisch Genootschap in Limburg** gratis en franco toegezonden. Prijs voor niet-leden f 6.00 per jaar, afzonderlijke nummers voor niet-leden 50 cent, voor leden 30 cent. Jaarl. contributie der leden f 3.50. Auteursrecht voorbehouden.

INHOUD: Aankondiging Maandelijksche Vergadering op Woensdag 5 April a.s. — Nieuwe leden. — Kennisgeving. — Verslag der Maandelijksche Vergadering van 1 Maart l.l. — J. Cremers. 'n Oud Limburgsch floristisch versje. — Nogmaals Frederik Henkelius. — G. H. Waage. De verspreiding van de Grootte Hoefijzerneus (*Rhinilophus f. e. ferrum equinum* Schreber) in Nederland en aangrenzend gebied. — Walter Soyka. Beiträge zur Klärung der europäischen Arten der Mymariden. — Dr. J. F. Steenhuis. Glauconiet. Overzicht van de over dit mineraal verschenen literatuur (1819—1934) als proeve eener bereedeneerde bibliografie.

DE MAANDELIJSCHE VERGADERING

zal plaats hebben op **Woensdag 5 April a.s.**
's namiddags te 6 uur precies in het Museum.

NIEUWE LEDEN.

Jhr. Mr. W. Michiels v. Kessenich, Burge-meester der Gemeente Maastricht, St. Lambertus-laan 11; J. P. Nelissen, Spaarne 2, Haarlem; G. v. d. Boorn, kapelaan, Abdijhof 2, Roermond.

18 Maart l.l. was het 40 jaar geleden, dat onze Voorzitter, Rector Jos. Cremers, tot Priester werd gewijd.

Het Dagelijksch Bestuur van ons Genootschap is zijn Voorzitter gaan gelukwensen met dezen bijzonderen dag.

Ook vanaf deze plaats bieden wij, namens het Genootschap, hem onze wel gemeente gelukwensen aan.

Zij het onzen Voorzitter gegeven zijn 50-jarig Priesterfeest in even gelukkige omstandigheden te vieren!

Mogen wij allen dat beleven.

VERSLAG

DER MAANDELIJSCHE VERGADERING VAN 1 MAART L.L.

Aanwezig de dames: R. Mallens en T. Dütting en de heeren: Jos. Cremers, L. Grossier, Pater van Heyst, E. Kruytzer, P. Marres, D. v. Schaik, P. Wassenberg, L. Gregoire, H. Jongen, Br. Chris-

tophorus, M. Mommers, Th. G. Heijen, J. C. Rijk, J. Maessen, M. Rongen, J. Beckers, H. v. Rummelen, L. Bouten, J. van Gils, P. Bingen, E. G. C. van Maastricht.

Met algemeene stemmen wordt besloten dit jaar de Zomervergadering op 2den Pinksterdag te houden in Canne, vooral, omdat het Jekerdal zich buitengewoon goed leent voor een prettige, leerzame excursie op natuurhistorisch gebied in den aller-ruimsten zin van 't woord.

Pater van Heyst had een paar steenen meegebracht, afkomstig uit Oranje-Nassau II en aldaar gevonden op de plaatsen, zooals hij ze noemt „waar de kolenlagen vaneen splijten“.

De heer van Rummelen herkent ze als kleisiderieten, concreties van klei en ijzer.

Een door den heer Heyen meegebrachte steen uit de buurt van Urmond, wordt gedetermineerd als roode zandsteen met gangen van kwarts uit het Devonisch Couvinien.

't Is naar aanleiding hiervan, dat de Voorzitter een aantal van de meest typische steenen uit 't Maasdiluvium, berustende in de Museum-collectie, ter tafel brengt en den heer van Rummelen verzoekt, deze in 't kort te willen behandelen. En zoo kregen we een poos onderhoudend, leerzaam, aanspouwelijk onderwijs.

1°. Kregen we te zien een *Revinien-kwartsiet* uit Amstenrade. Deze donkerblauwgrijze steensoort is steeds gemakkelijk te herkennen aan de kuben van pyriet of de kubische holten door deze achtergelaten als de pyriet verdwenen is.

Revinien-kwartsiet is bekend van Rocroi aan de Fransch-Belgische grens, van Givonne, benoorden Sedan en van Stavelot, vanwaar het zich naar het Noord Oosten — Hohe Venn — voortzet. Een pracht Revinien-kwartsiet is de groote zwerfsteen bij 't Museum.

2°. *Porphyroïde van Mairus* uit Kelmont, Beek L. In situ komt dit gesteente voor aan de beide oevers van de Maas bij Mairus, Laifour en Revin. Vooral Mairus is bekend. 't Is een eruptief gesteente, liggende tusschen de Cambrische kwartsieten en phyllieten. De porphyroïden zijn als vaste rotsen slechts bekend uit een ± 17 bij 10 km verspreid gebied, zoo juist genoemd.

Vindt men in 't Maasdiluvium 'n steen, dan kan met zekerheid de herkomst worden vastgesteld.

3°. *Arcose de Fépin*, van Belvédère, Maastricht, met fragmenten van toermalijn-kristallen. Deze steen is afkomstig uit het Onder-Devoon in de Ardennen, langs den noordrand van het Cambrisch massief van Rocroi, van Stavelot en zijn noord-oostelijke voortzetting, het Hohe Venn.

In kleine hoeveelheid komt Arcose ook voor aan den zuidrand van het Siluur van de Condros (Arcose van Dave).

4°. *Conglomeraat van Burnot*, uit Amstenrade, Maastricht, Maasbracht. Dit is een in 't Maasdiluvium veel voorkomende zwerfsteensoort.

Het conglomeraat van Burnot is een bestanddeel van een hoofdzakelijk uit roode zandsteen en leien samengesteld lagencomplex en treedt op in de Ardennen en het Hohe Venn, in het massief van Stavelot, alsmede aan de zuidzijde van de Condros en vandaar over het gehucht Burnot (ten Zuiden van Namen) naar het dal van de Sambre.

Voor 't oog van een leek komt zoo op 't eerste gezicht met de conglomeraten van Burnot ietwat een diluviaal grintconglomeraat overeen, hetwelk hier en daar in grintgroeven van Zuid-Limburg gevonden wordt, o.a. Belvédère, waar dit gesteente $\pm \frac{1}{4}$ m onder de onderste lösslaag zit.

Dit is een door kalkspaaht aaneengekitte zand- en rolsteenmassa.

Op een desbetreffende vraag vertelt de heer van Rummelen tenslotte, wat *Lösskindl*, *Lössmannetjes*, zijn, n.l. onregelmatig, grillig gevormde concreties van calcium-carbonaat (kalk), ontstaan door 't zich plaatselijk in knollige vormen concentreeren van 't hooge kalkgehalte, dat vroeger de löss of leem, waarin zij zijn ontstaan, heeft gekenmerkt.

En waar we aldus terecht waren gekomen midden in de lössoïden-kwestie, haalt de Voorzitter nog eens een groote collectie beentjes dezer fragmenten te voorschijn, door hem in 1919 verzameld in lössoïd van den St. Pietersberg (Westkant), o.a. van kikkers, padden, ratten. De herkomst van deze botten daar ter plaatse is nog altijd niet met zekerheid opgelost.

Men kan er over lezen in ons Maandblad No. 4, 1919. De Voorzitter heeft intusschen er wel 'ns over gedacht, om ze toe te schrijven aan resten van z.g. „Uilenballen”....

Hij is er zich van bewust, dat deze uitleg ietwat gewaagd is, maar.....

De heer Kruytzer verzoekt, als lid van de verzamelcommissie voor heemkunde in Limburg, den leden van het Genootschap, hem op de hoogte te houden van publicaties, betrekking hebbende op de plantkunde, dierkunde, geologie en palaeontologie van Limburg, met vermelding van schrijver,

titel en nummer van het tijdschrift of uitgever van het boek, liefst met vermelding van den korten inhoud, indien dit niet voldoende uit den titel blijkt. Mochten er bijzondere vondsten in vermeld worden, dan worde dat met een enkel woord er bij vermeld. Dit laatste kan allemaal achterwege gelaten worden, indien hem een overdruk van het artikel wordt toegezonden. De bedoeling van het verzoek is, een zoo volledig mogelijk overzicht van de publicaties over Limburg te verkrijgen. Deze worden in een kaartsysteem bijeengebracht. Mocht iemand inlichtingen wenschen uit het reeds verzamelde materiaal, dan is spr. steeds gaarne bereid, deze te verschaffen, doch het is op het oogenblik nog lang niet volledig. Verder verzoekt spr. hem er op opmerkzaam te maken, indien bepaalde uitgaven voor een grootere verspreiding geschikt zijn, b.v. in een volkseditie, opdat de verzamelcommissie voor heemkunde er haar medewerking aan kan verleenen. De kennis van den bodem en van wat er in zit, of van wat er op groeit en leeft moet zoo veel mogelijk algemeen bezit worden. Hopelijk, dat de nieuwe uitgave van „Uit ons Krijtland” niet lang meer op zich zal laten wachten.

'N OUD LIMBURGSCH FLORISTISCH VERSJE.

Onlangs kreeg ik, van bevriende zijde, volgend versje te hooren:

„Gooie God in den Hemel,

„Al miene kemp is femel,

„Al miene vlas haët balle(n) aan,

„Gooie God wat vang ich maër aan!...

M'n vriend had, meer dan dertig jaren geleden, deze in dichtvorm uitgedrukte verzuchting, herhaaldelijk opgevangen uit den mond van een toen ongeveer 90-jaren oud vrouwke, ergens in de „Onderbanken” — (Oirsbeek, Amstenrade, Brunssum, Schinveld, enz.) en gaf me te raden, wat of dat oude moederke, zich zoo uitlatende, feitelijk wilde zeggen.

Ik moest 't antwoord schuldig blijven, maar kwam, bij nader onderzoek, tot de ontdekking, dat het versje in de boven aangehaalde Zuid-Limburgsche buurtschap, ook nu nog bekend is, ofschoon menigeen aldaar, die het heeft opgevangen uit den mond van oude menschen en nu nog citeert, de beteekenis er van niet weet.

Dat „gooie”, goede God wil zeggen, is duidelijk. En dat „kemp” niets anders is dan hennep, weet iedere geboren en getogen Zuid-Limburger, omdat hij wel 'ns heeft gehoord, dat tot ± 50 jaren geleden, kemp (*Cannabis*) in Z.-Limburg nog vrij veel gekweekt werd, alhoewel op den oogenblik van dit gewas alhier geen spoor meer te bekennen valt.

Maar wat is „femel”?

M.i. maar „'n weet”.

Er bestaat mannelijke en vrouwelijke hennep. In 't Duitsch heet de mannelijke Femmel of Femel.

De „Onderbanken” grenzen aan Duitsch gebied. Zoodra de hennep was uitgebloeid, werden de mannelijke, dunne, fijne stengels uit den grond getrokken en verzameld.